

Николаева С.Ю.

Киевский национальный лингвистический университет

МЕЖКУЛЬТУРНОЕ ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В УКРАИНЕ: КЛЮЧЕВЫЕ ПРОБЛЕМЫ

Аннотация

В статье освещены результаты анализа государственных документов, работы отечественных и зарубежных ученых, которые изучали и продолжают изучать проблему межкультурного иноязычного образования. Обосновано, что в Украине в этой сфере сделано много позитивного, но осталось немало и не решённых проблем. К ключевым из них отнесены: отсутствие концепции межкультурного иноязычного образования; несоответствие образовательных и профессиональных стандартов современным требованиям к иноязычному образованию, отсутствие отдельных типовых учебных планов и типовых программ по иностранным языкам и некоторые другие. Особое внимание акцентировано на важности улучшения методической подготовки будущих учителей и преподавателей иностранных языков. Сформулированы рекомендации относительно создания системы государственно-инструктивных и учебно-методических материалов для улучшения качества межкультурного иноязычного образования в Украине.

Ключевые слова: иностранный язык, межкультурное иноязычное образование, методическая подготовка, учебный план, учитель, преподаватель, программа.

Nikolaeva S.Y.

Kyiv National Linguistic University

INTERCULTURAL FOREIGN LANGUAGE EDUCATION IN UKRAINE: KEY ISSUES

Summary

This article offers the results of analysis of the state documents, the publications of the native and foreign researchers, who studied and continue to study the problem of intercultural foreign language education. Concluded, that much positive is done in this area in Ukraine, but some problems wait for solving. Absence of the intercultural foreign language education conception, disparity of the educational and professional standards to the modern foreign language education requirements, lack of some model curricula and model foreign language programs are referred to the key issues. Special attention is accented on the importance of the future foreign language teachers' and professors' training in methodology renovation. Recommendations are made for the ongoing development of the institutional and instructional materials system for the intercultural foreign language education quality improvement in Ukraine.

Keywords: curriculum, foreign language, intercultural education, training in methodology, professor, program, teacher.

УДК 378.371.385.81

РОЗВИТОК ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАГІСТРІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ

Павлюк Р.О.

Інститут людини

Київського університету імені Бориса Грінченка

Стаття присвячена питанням розвитку професійного мовлення у контексті науково-дослідної діяльності магістрів гуманітарного профілю. Ви-значені основні парадигмальні завдання сучасної університетської освіти. Охарактеризовані наукові та методичні аспекти процесу навчання на дослідницькій основі. З'ясована роль та значення формування й розвитку іншомовного професійного мовлення магістрів гуманітарного профілю. Запропоновані концептуальні напрями до формування змісту іншомовної професійної підготовки магістрів гуманітарного профілю у контексті науково-дослідної діяльності.

Ключові слова: іншомовне професійне мовлення, науково-дослідна діяльність, магістр гуманітарного профілю, зміст підготовки, навчання на дослідницькій основі.

Актуальність та доцільність дослідження. У контексті нової парадигми вищої освіти – переорієнтації на навчання, заснованого на дослідженнях – виникає низка протирічних питань таких, як: забезпечення майбутніх фахівців відповідними компетентностями та практичним досвідом і роль науково-дослідної роботи у забезпечення саме практичного досвіду (науково-дослідна робота – це, як правило, експериментування, висунення гіпотез із подальшим їх доведенням або спростуванням, проведення апробацій результатів дослі-

дження тощо); забезпечення широкої світоглядної позиції майбутнього фахівця і вузько спеціалізована науково-дослідна діяльність (за час навчання у магістратурі (2 роки) майбутніх фахівців навряд чи зможе охопити бажаний ним спектр дисциплін, оскільки має зосередитись на обраному спеціальному дослідженні); широка розмежованість вимог до професійної підготовки фахівців однієї галузі у різних вишах України і єдиний стандарт освітньої науково-предметної чи науково-дослідної підготовки (тобто стандарт один, але його змістове напо-

вчення зовсім різне). Звісно, останнє пов'язане із забезпеченням конкурентоздатності майбутнього фахівця, але, насамперед, воно має забезпечувати єдиний державний стандарт і вимогу до формування високопрофесійного фахівця.

Окрім того, із вище представленими твердженнями пов'язане ще одне дуже важливе питання – іншомовна підготовка фахівця будь-якої галузі. Нині навіть не варто дискутувати та пояснювати необхідність знання однієї, двох, а подекуди і трьох іноземних мов для успішної презентації себе як конкуренто здатного фахівця. Відповідно і не потрібно пояснювати про необхідність включення іншомовно-комунікативної підготовки фахівців чи не у всі види діяльності під час навчання у виші.

Аналіз останніх публікацій. Аналіз педагогічної літератури засвідчує наявність значної кількості наукових досліджень у таких напрямках: зміст фахового навчання та навчального матеріалу (Н. Гез, Б. Лапідус, М. Ляховицький, Л. Смельякова та ін.); відбір фахових текстів (Г. Гринюк, К. Кусько, С. Фоломкіна); відбір навчального матеріалу (Г. Бородіна, О. Коломінова, Ю. Семенчук та ін.); інноваційні підходи до навчання іноземної мови професійного спрямування (О. Авксентьева, О. Плотнікова, О. Кузнецова, Т. Ваколюк, Л. Рабійчук та ін.).

Формулювання цілей (постановка завдання). Метою статті є характеристика змісту іншомовної професійної мовленнєвої компетентності у контексті науково-дослідної діяльності магістрів гуманітарного профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для характеристики змісту формування та розвитку іншомовного професійного мовлення у контексті науково-дослідної діяльності магістра гуманітарного профілю, нам, насамперед, потрібно визначити поняття «магістр гуманітарного профілю». У цьому контексті досить ґрунтовне дослідження проведено Г. Цветковою. погоджуючись із науковцем та трансформуючи її поняття «викладач гуманітарних дисциплін» у наближене наше «магістр гуманітарного профілю», ми доходимо висновку, що це кваліфікований фахівець, який займається особливим видом соціокультурної діяльності (педагогічної), визначається здатністю до опанування і створення суспільних, культурних, історичних особистісних цінностей і забезпечує і забезпечує процес навчання та виховання на основі гуманітарного пізнання волюнтаризмом як міжсуб'єктивним процесом, здатний до простійного професійно-педагогічного саморозвитку та самовиховання упродовж життя й забезпечує створення оптимальних умов для всебічного та гармонійного розвитку особистості й виконання нею певних соціальних ролей [6, с. 171].

Для подальшого дискутування обмежимося із предметом та об'єктом нашого науково-теоретичного дослідження, тобто предметом ми обираємо науково-дослідну діяльність магістрів гуманітарного профілю, а об'єктом – зміст іншомовної підготовки в науково-дослідній діяльності магістрів гуманітарного профілю.

Нині науково-дослідна діяльність магістрів гуманітарного профілю охоплює собою дуже широкий спектр діяльності. Це регламентовано новим Законом України «Про вищу освіту», положеннями про організацію науково-дослідної діяльності студентів, положеннями про організацію освітнього процесу тощо. Крім того, багато науковців та практиків вищої освіти зацікавились цим питанням: Л. Хоружа, доктор педагогічних наук, професор, проєктор з наукової роботи Київського університету

імені Бориса Грінченка, зокрема наголошує, що метою навчання на дослідницькій основі є розвиток продуктивної діяльності студентів, самостійності освоєння нових знань та досвіду, активної пошукової діяльності, операцій мислення, критичного мислення. Разом з тим, науковець зауважує, що рівнями навчання на дослідницькій основі є:

1. Викладач ставить проблему та визначає методи її вивчення;
2. Викладач ставить проблему, а студент самостійно шукає методи її вирішення;
3. Проблема та методи її вирішення шукає сам студент [5].

З такої градації очевидним є перехід від загального до конкретного, тобто до самостійного наукового пошуку студента. Звідси постає питання у формуванні змісту навчальних дисциплін, які б давали можливість для переорієнтації «відтворювального» навчання та «продуктивне».

Зрозуміло, що для того аби проводити ґрунтовні дослідження, потрібно мати відповідну базу, у тому числі й інтелектуальну. Нині ми не можемо проводити дослідження без звернення до зарубіжного досвіду та аналізу актуальних тенденцій розвитку закордонної науки. Звідси і постає проблема ґрунтовної іншомовної підготовки майбутніх фахівців на рівні бакалавріату та магістратури із подальшим розвитком на докторських програмах навчання.

Вважаємо за потрібне розмежувати завдання іншомовної підготовки на різних академічних рівнях навчання. На нашу думку, завданням іншомовної бакалаврської програми (маємо на увазі загальну іншомовну підготовку) є розвиток та поглиблення загальної іншомовної комунікативної компетентності із залученням розвитку професійно орієнтовного мовлення, відповідно до обраного напрямку підготовки та спеціалізації. Завданням іншомовної магістерської програми є розвиток саме наукового фахового мовлення, тобто на основі здобутих знань з професійної галузі, розвиток на їх основі науково-фахової іншомовної комунікативної компетентності.

На нашу думку, це можливо за умови включення до освітніх магістерських програм дисциплін типу «Наукова фахова іноземна мова», «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)», «Наукове спілкування іноземною мовою», але ніяк не дисципліни з назвою «Ділова іноземна мова», оскільки така дисципліна передбачає навчання суто ділового спілкування. Зрозуміло, що у зміст дисципліни кожен викладач може включати модулі й теми наукового спілкування, але, ми вважаємо, що це просто підмінення понять: у всьому цивілізованому світі «Ділова іноземна мова» («Business Foreign Language») – це навчання мови ділового спілкування, ведення переговорів, ведення ділової документації, кореспонденції тощо. Це усе ніяк не пов'язано з науковим, тим паче, фаховим мовленням. Така дисципліна може бути фаховою для фахівців з менеджменту, економіки, фінансів тощо.

Отже, ми вважаємо, що іншомовна підготовка магістрів гуманітарного профілю у контексті науково-дослідної діяльності має ґрунтуватись на дисциплінах, які у своєму змісті матимуть суто специфічні для кожної конкретної спеціальності комунікативні знання методології дослідження, специфічну лексику, знання зі структури наукового тексту, перекладацькі уміння та знання етикетних форм наукового іншомовного спілкування.

Відповідно до такого змісту навчання іншомовного професійного мовлення важливим є вибір основної одиниці навчання мовлення. У цьому контексті погоджуємось із думкою Л. Васецької, що,

по-перше, за основну одиницю комунікативного навчання професійного мовлення маємо мовленнєву (комунікативну) дію. Продуктом мовленнєвої дії є висловлювання й прийняття смислового рішення тими, хто сприймає це висловлювання. По-друге, організуючою основною одиницею професійного мовлення є типова інтенція (мовленнєвий задум, мовленнєвий намір). По-третє, викладення концепції основної одиниці дозволяє більш послідовно здійснювати навчання професійного мовлення з позиції «від змісту до форми вираження». І, по-четверте, вибір навчальних матеріалів, засобів їх подання, прийомів роботи залежить від вибору основної одиниці навчання, а вона визначає і створення комунікативного мінімуму, який має бути підґрунтям для навчання іншомовного професійного мовлення [1, с. 17].

Згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти студент повинен володіти когнітивними вміннями, тобто планувати та організувати свої висловлювання, та лінгвістичними вміннями, тобто формулювати їх мовними засобами. Комунікативно-мовленнєва компетенція, складовими якої є всі мовні знання та блоки, формується у процесі розширення індивідуального мовного досвіду особистості. У педагогічній теорії та практиці диверсифікація мовного навчання розглядається як набуття знань та інтегрованих мовних макровмін відповідно до потреб життєвої ситуації, навчання яким має сенс лише у природному професійному контексті [2, с. 71].

Розвиток іншомовного професійного мовлення за допомогою якісно відібраного навчального матеріалу та поступового переходу від набуття лексичних мовленнєвих умінь до процесу професійно орієнтованої комунікації відповідатиме збільшеним мовним вимогам до випускників вищих навчальних закладів [4]. Застосування інтерактивних технологій та проблемного підходу до навчання та навчання, заснованого на дослідженнях, досягнення комунікативних цілей через фахову соціально-інтерактивну діяльність студентів сприятиме вдосконаленню процесу навчання іншомовного фахового мовлення для розвитку науково-дослідницьких умінь магістрів гуманітарного профілю.

Отже, із запропонованих вище положень та думок слідує, що основною метою komponування

змісту іншомовної професійної мовленнєвої компетентності майбутнього фахівця є якісний підбір навчального матеріалу, тобто базису для навчання та збагачення професійної іншомовної лексики, розвитку комунікативних, перекладацьких та читачьких умінь.

У цьому контексті не варто забувати і про професійне самовдосконалення фахівця, оскільки навчання на рівні магістратури передбачає значний об'єм самостійної роботи, яка є якраз тим науково-дослідним компонентом іншомовної освіти.

Питання професійного самовдосконалення та самостійної роботи є до-сить дискусійними. Донині між науковцям, методологами-теоретиками та практиками точаться дискусії стосовно провідної чи вторинної ролі самонавчання. Ці усі дискусії, насамперед, пов'язані із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, мережі Інтернет та новостворених освітніх платформ для саморозвитку та самонавчання. Звісно, є беззаперечний потенціал застосування всього вище перерахованого, але це все має бути керованим процесом, а не стихійним.

Особливо це стосується формування іншомовної комунікативної компетентності, зокрема розвитку іншомовного фахового мовлення та науково-дослідної діяльності загалом. Інтернет пропонує широкі можливості для навчання та виходу у зарубіжні спільноти, проведення спільних наукових проєктів, досліджень, спільного навчання та залучення іноземних фахівців до навчання спеціалістів тієї чи тієї галузі.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Усе вище висловлене є тією самою платформою, на якій нині можна будувати ефективний процес підготовки конкурентоздатного фахівця, формувати зміст освітніх програм та навчальних дисциплін, які зможуть забезпечити якісну іншомовну професійну комунікативну підготовку та забезпечити імплементацію нової парадигми університетської освіти – навчання, заснованого на дослідницькій основі.

Перспективність пропонованої наукової теми вбачаємо практичній реалізації змісту іншомовної професійної комунікативної підготовки магістрів гуманітарного профілю у контексті науково-дослідної діяльності.

Список літератури:

1. Васецька Л.І. Вибір основної одиниці навчання професійного мовлення іноземних студентів у неможовному ВНЗ / Л.І. Васецька // Вісник ХНУ / Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. – № 13. – С. 13-18.
2. Загальноєвропейські Рекомендації Ради Європи з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
3. Павлюк Р.О. Науково-дослідна діяльність магістрів педагогічної освіти у контексті іншомовної підготовки [Електронний ресурс] / Р.О. Павлюк // Освітологічний дискурс : ел. фахове вид. КУ імені Бориса Грінченка. – № 2 (10). – К., 2015. – С. 217-228. – Режим доступу: <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/230#.VS9AUdLtmko>. – Заголовок з екрану.
4. Пономарьова О.І., Ковальова А.В. Відбір навчального матеріалу у формуванні іншомовної професійної компетенції / О.І. Пономарьова, А.В. Ковальова // Вісник ХНУ / Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. – № 21. – 2012. – С. 126-134.
5. Хоружа Л.Л. Навчання на дослідницькій основі: теорія і практика [Електронний ресурс] / Л.Л. Хоружа // доповідь [«Науково-методичний семінар з актуальних питань та тенденцій розвитку освіти вищої школи»], (м. Київ, 10-11 лютого 2015 р.). – Режим доступу: <http://kubg.edu.ua/informatsiya/naukovtsyam/podiji/234234.html>. – Заголовок з екрану.
6. Цветкова Г.Г. Професійне самовдосконалення викладачів гуманітарних дисциплін вищої школи : [монограф.] / Г.Г. Цветкова. – Слов'янськ : Вид-вл Б.І. Моторіна, 2014. – 478 с.

Павлюк Р.А.

Институт человека

Киевского университета имени Бориса Гринченко

РАЗВИТИЕ ИНОЯЗЫЧНОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ГОВОРЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МАГИСТРОВ ГУМАНИТАРНОГО ПРОФИЛЯ

Аннотация

Статья посвящена вопросам развития профессиональной речи в контексте научно-исследовательской деятельности магистров гуманитарного профиля. Определены основные парадигмальные задачи современного университетского образования. Охарактеризованы научные и методические аспекты процесса обучения на исследовательской основе. Выявлена роль и значение формирования и развития иноязычной профессиональной речи магистров гуманитарного профиля. Предложенные концептуальные направления к формированию содержания иноязычной профессиональной подготовки магистров гуманитарного профиля в контексте научно-исследовательской деятельности.

Ключевые слова: иноязычное профессиональное общение, научно-исследовательская деятельность, магистр гуманитарного профиля, содержание подготовки, обучение на исследовательской основе.

Pavliuk R.O.

Institute of Human Sciences

Of Borys Grinchenko Kyiv University

PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FOREIGN PROFESSIONAL SPEECH IN THE CONTEXT OF SCIENTIFIC AND RESEARCH ACTIVITY OF MASTERS OF HUMANITIES

Summary

The article is devoted to the questions of development of professional speech in the context of scientific and research activities of Masters Humanities. The main task of the modern paradigm of university education is given. The scientific and methodological aspects of educational process on the basis of research are characterized. The role and importance of the formation and development of foreign professional communication of Masters Humanities are researched. A conceptual directions of forming of the content of foreign language training of Masters Humanities in the context of scientific and research activities are suggested.

Keywords: foreign language professional communication, scientific and research activity, Master of Humanities, content of preparation, research-based training.

УДК 378.147

КОМПОНЕНТИ, КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ СФОРМОВАНOSTI ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НЕМАТЕМАТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Романишина О.Я.

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

У статті здійснено аналіз праць науковців з питання визначення компонентів, що сприяють формуванню професійної ідентичності. Розглянуто компоненти, які сприяють формуванню професійної ідентичності майбутніх фахівців, а саме: когнітивний, емоційно-вольовий, комунікативний, емпатійний, ціннісний та поведінковий. Уточнено поняття «критерія» та «показника». Вказано вимоги якими ми керувалися при визначенні критеріїв. Прокласифіковано залежність між компонентами, критеріями і показниками, обраних нами для формування професійної ідентичності майбутніх учителів.

Ключові слова: компонент, критерій, показник, професійна ідентичність, емпатія.

Постановка проблеми. Професійна ідентичність є необхідною складовою професійного розвитку особистості, становлення професіонала та кар'єрного росту. Формуючи професійну ідентичність майбутні вчителі корегують власний стиль роботи, починають усвідомлювати свої професійні можливості, вчать управляти розвитком власної кар'єри, підвищують свою професійну компетентність. Для належного рівня сформованості профе-

сійної ідентичності необхідно чітко визначити компоненти даного феномену.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Стосовно компонентів, які сприяють формуванню професійної ідентичності майбутніх фахівців, існують різні тлумачення. Л. Шнейдер виділяє такі структурні компоненти професійної ідентичності: смисли та просторово-часові характеристики діяльності, індивідуальні цінності людини, прототипічні